ความรู้ ทัศนคติ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของชาวนาในจังหวัดพิษณุโลก

Paddy Farmer's Knowledge, Attitude and Key Factors Affecting the Decision Making on Organic Rice Production of Farmers in Phitsanulok Province

ปิยะดา วชิระวงศกร

Piyada Wachirawongsakorn

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประเทศไทย

Faculty of Science and Technology, Pibulsongkarm Rajabhat University, Thailand

ทองใส จำนงการ

Thongsai Jamnongkarn

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ประเทศไทย

Faculty of Science, Kasetsart University Sriracha Campus, Thailand

E-mail: piyada333@hotmail.com and jamnongkan.t@ku.ac.th

(Received : June 8, 2022 Revised : August 15, 2022 Accepted : August 19, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของชาวนาในจังหวัดพิษณุโลก โดยการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นจำนวน 150 คน โดยการสุ่มเลือกแบบบังเอิญ กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน ตามรูปแบบการปลูกข้าว คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้วิธีการปลูกทั่วไป โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวมรวมข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (โครงการวิจัยรหัส PSRU-EC 2021/014) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี และจบการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ถึงร้อยละ 78.00 โดยแหล่งข้อมูลที่ได้รับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 71.33) รองลงมา ได้แก่ เอกสาร (ร้อยละ 28.00) และผู้นำชุมชน (ร้อยละ 27.33) ตามลำดับ เมื่อวัดระดับความรู้การผลิตข้าวอินทรีย์เห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้ในอยู่ในระดับปานกลาง-ระดับมาก (ร้อยละ 63.20-80.72) สำหรับภาพรวมทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในการยอมรับการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.05±0.37) และปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว (ระดับมากที่สุด :

$\bar{X}$ = 4.51±0.05) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม (ระดับมาก : $\bar{X}$ = 4.14±0.19) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ระดับมาก : $\bar{X}$ = 4.06±0.35) และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา (ระดับปานกลาง: $\bar{X}$ = 2.63±1.34) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดภัย การตัดสินใจ ความรู้ ทัศนคติ ความคิดเห็น ชาวนา

Abstract

This study was to study the level of knowledge, attitudes and key factors influencing decision-making on organic rice production of farmers in Phitsanulok Province. 150 rice farmers were selected by using non-probability random sampling technique for inclusion in a sample based on accidental sampling. The samples were divided into three groups that each group contained 50 farmers based on their selected rice farming method: organic rice farming, safe rice farming, and conventional farming. The data collection tool was questionnaire which has been approved by the ethics committee for research in human subjects (Research project code: PSRU-EC code 2021/014). The results revealed that most rice farmers were in the age between 51-60 years old and graduated from primary school level. 78.00% of farmers had received information toward organic rice cultivation, which most received from agricultural extensionists (71.33%), followed by handout (28.00%) and community leaders (27.33%), respectively. Measuring the knowledge level of organic rice production, farmers in Phitsanulok Province had moderate to high levels of knowledge (63.20%-80.72%). The farmers' attitude toward of adopting organic rice farming was at overall highest level ($\bar{X}$ = 4.05±0.37). The factors affecting the farmer's decisions to apply organic rice cultivation were rice production assistance factor (Highest level: $\bar{X}$ = 4.51±0.05), followed by social factor (High level: $\bar{X}$ = 4.14±0.19), economic factor (High level: $\bar{X}$ = 4.06±0.35), and ecological factor (Medium level: $\bar{X}$ = 2.63±1.34), respectively.

Keywords: Organic rice, Safety rice, Decision, Knowledge, Attitude, Opinion, Farmer

บทนำ

ทางการเกษตรที่ส่งออกได้เป็นลำดับที่ 2 ของโลก (Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC), 2020) ทั้งนี้ กระแสในปัจจุบันและอนาคต ความต้องการของประชากรของโลกและของไทยหันมาให้ความสนใจในการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารที่มีความปลอดภัย ผ่านกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ที่ผู้บริโภคได้ให้คุณค่าและพร้อมที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้นสำหรับการบริโภคข้าวที่จะตอบสนองต่อการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งตลาดข้าวอินทรีย์จะอยู่ในประเทศที่มีเศรษฐกิจดี ประชาชนมีความต้องการซื้อสูง เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ฮ่องกง และสิงคโปร์ ราคาข้าวเปลือกอินทรีย์ที่ชาวนาได้รับจะสูงกว่าราคาข้าวเปลือกทั่วไป จึงเป็นโอกาสและช่องทางอันดีของชาวนาไทยในการที่จะเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวอินทรีย์ และข้าวที่มีการปฏิบัติตามระบบการเกษตรที่ดี (GAP) ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อการแข่งขัน (Rice Department, 2020) รัฐบาลได้กำหนดนโยบายความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อให้อาหารที่ผลิตและบริโภคภายในประเทศมีความปลอดภัยและได้มาตรฐานทัดเทียมสากล มีการส่งเสริมการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามระบบความปลอดภัยและได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมากในปัจจุบันยังประสบกับปัญหา โรค แมลง และสารพิษตกค้างเกินค่ามาตรฐานที่กำหนด (Maximum Residue Limits : MRL) (Phoket et al., 2016) ประกอบกับแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคที่เอาใจใส่ดูแลสุขภาพมากขึ้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และอันตรายจากการปนเปื้อนสารเคมีในสินค้าเกษตรทั่วโลก ส่งผลให้ผู้บริโภคหันมานิยมบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารและสินค้าเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคทั่วโลกในเรื่องความสำคัญของมาตรฐานระบบการจัดการความปลอดภัยของอาหาร โดยการควบคุมป้องกันอันตรายจากฟาร์มหรือแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรถึงโต๊ะอาหาร จึงต้องให้ความสำคัญกับเกษตรปลอดภัย

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่างที่มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณร้อยละ 41 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด หรือ 2,814,602 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 6,822,068.75 ไร่ (Phitsanulok Province Statistical Office, 2015) โดยข้าวถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญอันดับ 1 ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยจากข้อมูลจากแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ปี 2558-2561 พบว่าจังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีและผลผลิตเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 1,235,775 ไร่ ด้วยผลผลิตข้าวเฉลี่ย 1,150,487 ตัน นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิตข้าวนาปรังสูงที่สุดอีกด้วย โดยมีพื้นที่ปลูก 824,013 ไร่ ให้ผลผลิต 520,822 ตัน จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเขตภาคเหนือตอนล่างและมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ข้าวจึงจัดได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ตามแผนพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง 1 ระยะ 4 ปี (ปี พ.ศ. 2558 - ปี พ.ศ. 2561) ในช่วงที่ผ่านมาผลผลิตข้าวของประเทศไทยมีการเพิ่มสูงขึ้นจาก

นโยบายรัฐบาล ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ลดลง ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและรายได้ของเกษตรกร ถึงแม้ว่าจังหวัดพิษณุโลกจะเป็นจังหวัดที่มีผลผลิตต่อไร่ของข้าวเป็นอันดับต้นๆ ของภาคเหนือตอนล่าง แต่จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ โดยเมื่อพิจารณาการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลกจากผลการตรวจประเมินกลุ่มเกษตรกรโครงการอินทรีย์ปี 62 พบว่าอยู่ในระยะเบื้องต้น (T1) ไม่พบในจังหวัดเลย สำหรับระยะปรับเปลี่ยน (T2) พบกลุ่มที่ผ่านการประเมินเพียง 2 กลุ่ม (18 ราย) และระยะให้การรับรอง (T3) มีกลุ่มผ่านการประเมินเพียง 2 กลุ่ม (26 ราย) และเมื่อพิจารณาถึงเกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายเดี่ยวที่ได้รับการรับรองการปลูกข้าวอินทรีย์ พบว่ามีเพียง 3 รายเท่านั้น (Rice Department, 2020) จะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนที่น้อยมากๆ เมื่อเปรียบเทียบกับภาพรวมของมวลรวมทั้งจังหวัด ข้าวเหล่านี้มีการสั่งซื้อในปริมาณมากแต่ยอดการผลิตข้าวเหล่านี้ไม่เพียงพอกับความต้องการซื้อ ข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศแถบยุโรปส่วนที่เหลือจะวางจำหน่ายภายในประเทศ ราคาข้าวเปลือกอินทรีย์ที่เกษตรกรได้รับจะสูงกว่าราคาข้าวเปลือกโดยทั่วไปประมาณร้อยละ 10 (The Thailand Research Fund, 2013) ในปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกจะมีการผลักดันให้เข้าสู่ระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี : GAP เพื่อให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวปลอดภัยได้ผ่านการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากกรมการข้าว โดยส่งเสริมการตั้งกลุ่มหรือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการผลิตข้าวแบบปลอดภัย และเริ่มมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมโครงการไม่ได้รับใบรับรองคุณภาพมาตรฐานตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี GAP แต่ในขณะที่ข้าวอินทรีย์ที่มีการส่งเสริมมานานกลับมาจำนวนที่น้อยมาก

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมและผลักดันการทำนาข้าวอินทรีย์เพื่อผลักดันให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวอินทรีย์มากขึ้น ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษาวิจัยระดับความรู้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และทัศนคติเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก ผลของงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านปัจจัยการผลิตข้าวอินทรีย์ของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้นในการเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการคุณภาพทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งให้ความรู้เกษตรกรด้านกระบวนการผลิตตามมาตรฐานสากลเพื่อมุ่งสู่การเลิกใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ ก็จะทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีศักยภาพในการผลิตข้าวส่งออกสู่ตลาดโลกได้เพิ่มสูงขึ้นและเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้การผลิตข้าวปลอดภัยในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างได้ต่อไป รวมถึงเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกเกิดความเข้มแข็ง ลดภาระหนี้สินและมีสุขภาพที่แข็งแรงพร้อมสำหรับการพัฒนาประเทศด้วยการผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยให้กับประเทศได้ต่อไปอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) แบบภาคตัดขวาง (Cross-section study) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม-กันยายน พ.ศ. 2564 ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

พื้นที่ศึกษาและประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย จำนวน 50 คน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้วิธีการปลูกทั่วไป จำนวน 50 คน และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 50 คน แล้วสุ่มเลือกสัมภาษณ์แบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จนครบจำนวนในแต่ละกลุ่ม รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อสอบถามให้ครอบคลุมการวิเคราะห์ถึงข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ระดับความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ ทัศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามมีดังต่อไปนี้

1) การสร้างแบบสอบถามผ่านการวิเคราะห์ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนถูกต้องเที่ยงตรงตามเนื้อหา วัตถุประสงค์ โดยวิธีการประเมินมาหาค่าความสอดคล้องเป็นรายข้อ (Index Of objective congruence: IOC) และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแล้วทั้งในด้านเนื้อหาและการใช้ภาษา

2) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิจิตจำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.84

3) การวิจัยนี้ผ่านการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (PSRU-EC) โครงการวิจัยรหัส PSRU-EC 2021/014 วันที่รับรอง 25 เมษายน 2564 -25 เมษายน 2565

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่กำหนดแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ทั้งหมด ตรวจให้คะแนนตามที่กำหนดไว้ สร้างคู่มือลงรหัส (Code book) แปลงข้อมูลที่ได้มาให้เป็นรหัสตามคู่มือที่เตรียมไว้ แล้วกรอกข้อมูลลงใน (Coding sheet) จากนั้นทำการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรู SPSS โดยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมติฐาน คือ F-test (ANOVA) หากพบความ

แตกต่างจะนำไปสู่การเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้ LDS ทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Spearman's Rank Correlation Coefficient

การแปรผลข้อมูล

การแปลผลระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์แบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ โดยมีการจำแนกระดับความรู้ดังนี้

ตอบถูกร้อยละ 80-100	มีความรู้มาก
ตอบถูกร้อยละ 60-79	มีความรู้ปานกลาง
ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60	มีความรู้น้อย

การแปลผลทัศคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์จากลักษณะของแบบสอบถามจะมีคำตอบให้เลือกโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert-type scale) ซึ่งมีให้ให้เลือก 5 ระดับ จากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด/มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด	ระดับคะแนน 5
เห็นด้วยมาก/มีผลต่อการตัดสินใจมาก	ระดับคะแนน 4
เห็นด้วยปานกลาง/มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง	ระดับคะแนน 3
เห็นด้วยน้อย/มีผลต่อการตัดสินใจน้อย	ระดับคะแนน 2
เห็นด้วยน้อยที่สุด/มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด	ระดับคะแนน 1

จากนั้นวิเคราะห์และแปลผลระดับความคิดเห็นจากคะแนนค่าเฉลี่ยได้ดังต่อไปนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์มาก
คะแนนค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ปานกลาง
คะแนนค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์น้อย
คะแนนค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 52.67 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 47.33 เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป โดยพบเกษตรกรที่มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมา ได้แก่ ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี และ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 และ 22.67 ตามลำดับ ซึ่งมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 34.67 รองลงมา ได้แก่ มัธยม/ปวช. ร้อยละ 32.66 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 12.67 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายกลุ่มเกษตรกรจะมีสัดส่วนของเพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษา ดังแสดงใน Table 1

Table 1 Gender, age and educational level of farmer samples based on organic rice farming, safe rice farming, and conventional farming in Phitsanulok province

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว (ร้อยละ)			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวใช้สารเคมี	ภาพรวม
เพศ				
ชาย	68	58	32	52.67
หญิง	32	42	68	47.33
อายุ				
20 - 30 ปี	-	2	4	2.00
31 - 40 ปี	-	8	8	5.33
41 - 50 ปี	14	18	36	22.67
51 - 60 ปี	34	58	34	42.00
มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	52	14	18	28.00
การศึกษา				
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	20	6	10.00
ประถมศึกษา	42	-	62	34.67
มัธยมศึกษา/ปวช.	26	56	16	32.66
อนุปริญญา/ปวส.	8	-	10	6.00
ปริญญาตรี	20	12	6	12.67
สูงกว่าปริญญาตรี	-	12	-	4.00

หมายเหตุ: กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ 50 คน, กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย 50 คน และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใช้สารเคมี 50 คน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนมากเคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ถึงร้อยละ 78 มีเพียงร้อยละ 22 ที่ไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มเกษตรกรจะเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์เป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติ คิดเป็นร้อยละ 84 และ 60 ตามลำดับ โดยแหล่งของข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้ง 3 กลุ่มได้รับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่เกษตร ร้อยละ 71.33 รองลงมาได้แก่ เอกสาร ผู้นำชุมชน และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 28.00 27.33 และ 26.67 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์แต่ละกลุ่มจะเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรจะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การพูดคุย และผู้นำชุมชนมากกกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและผู้ปลูกข้าวปกติอย่างชัดเจน (Table 2)

Table 2 Information acknowledgement about organic rice cultivation by rice farmers in Phitsanulok Province

แหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	กลุ่มเกษตรกรข้าวอินทรีย์		กลุ่มเกษตรกรข้าวปลอดภัย		กลุ่มเกษตรกรข้าวปกติ		ภาพรวม
	ร้อยละ	จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อปี	ร้อยละ	จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อปี	ร้อยละ	จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อปี	ร้อยละ
ไม่เคยรับข้อมูลข่าวสาร	**10**		**16**		**40**		**22**
เคยรับข้อมูลข่าวสาร	**90**		**84**		**60**		**78**
เจ้าหน้าที่เกษตร	90	2	84	4	40	2	71.33
เอกสาร	32	3	34	2	18	1	28.00
โทรทัศน์	18	1	22	7	18	1	19.33
วิทยุ	6	1	4	1	4	1	4.67
เสียงตามสาย	14	1	-	-	10	1	8.00
หน่วยประชาสัมพันธ์	-	-	10	3	8	1	6.00
สื่อสิ่งพิมพ์	4	1	-	-	8	2	6.00
ป้ายประชาสัมพันธ์	-	-	6	1	-	-	2.00
สื่ออิเล็กทรอนิกส์	54	36	12	20	14	12	26.67
การพูดคุย	32	6	28	3	14	1	24.67
ผู้นำชุมชน	50	3	28	3	4	1	27.33

ระดับความรู้ของเกษตรกรในการปลูกข้าวอินทรีย์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง-ระดับมาก โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีความรู้มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 80.72±3.47 (ความรู้ระดับมาก) รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย ร้อยละ 76.61±1.97 (ความรู้ระดับปานกลาง) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีแบบปกติ ร้อยละ 63.20±3.88 (ความรู้ระดับปานกลาง) ตามลำดับ (Table 3) เมื่อพิจารณาความรู้ของแต่ละขั้นตอนในการปลูกข้าวอินทรีย์จะเห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีปกติมีความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพื้นที่และการจัดการอยู่ในระดับน้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Table 4)

Table 3 Knowledge level on organic rice production of farmers in Phitsanulok province

การวัดระดับความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์	เกษตรกรผู้ข้าวอินทรีย์		เกษตรกรผู้ข้าวปลอดภัย		เกษตรกรผู้ข้าวปกติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)
ระดับความรู้มาก (80-100)	68	87.27±3.47	28	84.18±2.78	-	-
ระดับความรู้ปานกลาง (60-79)	30	68.78±2.54	72	73.77±3.70	60	70.85±5.92
ระดับความรู้น้อย (<60)	2	57.58	-	-	40	50.69±6.07
ค่าเฉลี่ย	**80.72±3.47^{a} (ระดับความรู้มาก)**		**76.61±1.97^{b} (ระดับความรู้ปานกลาง)**		**63.20±3.88^{c} (ระดับความรู้ปานกลาง)**	

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษยกกำลังที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ $p \leq 0.05$

Table 4 Knowledge level of farmers on each process of organic rice production in Phitsanulok province

ความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์	เกษตรกรผู้ข้าวอินทรีย์		เกษตรกรผู้ข้าวปลอดภัย		เกษตรกรผู้ข้าวปกติ	
	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	ระดับความรู้	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	ระดับความรู้	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	ระดับความรู้
ความรู้ด้านการเตรียมพื้นที่	78.18^{a}	ปานกลาง	57.81^{b}	น้อย	45.83^{c}	น้อย
ความรู้ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว	74.24^{a}	ปานกลาง	78.65^{a}	ปานกลาง	58.93^{b}	น้อย
ความรู้ด้านการเตรียมดิน	80.00^{a}	มาก	66.67^{a}	ปานกลาง	59.52^{b}	น้อย
ความรู้ด้านการจัดการน้ำ	88.18^{a}	มาก	54.69^{b}	น้อย	41.0^{b}	น้อย
ความรู้ด้านการจัดการวัชพืช	78.18^{a}	ปานกลาง	68.75^{a}	ปานกลาง	64.88^{a}	ปานกลาง
ความรู้ด้านการจัดการเก็บเกี่ยว เก็บรักษา รวบรวม และขนย้าย	81.82^{a}	มาก	94.79^{a}	มาก	77.38^{b}	ปานกลาง

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษยกกำลังที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ $p \leq 0.05$

ทัศคติของเกษตรกรในการปลูกข้าวอินทรีย์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีทัศนคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.05±0.37) โดยเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุด โดยมีทัศคติที่ดีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38±0.49) รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย (ระดับมาก: $\bar{X}$ = 4.03±0.42) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในรูปแบบใช้สารเคมีปกติ (ระดับมาก: $\bar{X}$ = 3.73±0.20) ตามลำดับ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุดต่อประโยชน์จากการปลูกข้าวอินทรีย์ ($\bar{X}$ = 4.66±0.10) แนวคิดของการปลูกข้าวอินทรีย์ ($\bar{X}$ = 4.48±0.30) และการปฏิบัติในปลูกข้าวอินทรีย์ ($\bar{X}$ = 4.40±0.05) ตามลำดับ ส่วนทัศคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ในด้านความเข้ากันได้ของการทำนา

ข้าวทั่วไปกับการปลูกข้าวแบบอินทรีย์และการยอมรับในความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00±0.71) และปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.70±0.36) เมื่อพิจารณาถึงทัศนคติในด้านความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในรูปแบบใช้สารเคมีปกติมีการยอมรับได้อยู่ในระดับน้อย (Table 5)

Table 5 Attitudes of rice farmers in Phitsanulok province towards organic rice production

ทัศนคติต่อการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับทัศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวปกติ	ภาพรวม
การยอมรับในแนวคิดและประโยชน์ของการปลูกข้าวอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์เน้นการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไข	4.68	4.44	4.33	4.48
- การปลูกข้าวอินทรีย์ทำให้เกิดความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพ	4.82	4.88	4.59	4.76
- การปลูกข้าวอินทรีย์เน้นคุณภาพของผลผลิตมากกว่าปริมาณ	4.77	4.72	4.44	4.65
- การปลูกข้าวอินทรีย์มุ่งฟื้นฟูสภาพดินและสิ่งแวดล้อม	4.95	4.63	4.59	4.72
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องเป็นเกษตรแบบผสมผสาน	3.82	4.28	4.30	4.13
- การปลูกข้าวอินทรีย์ให้ความสำคัญต่อหลักธรรมชาติ	4.55	4.75	4.33	4.54
- การปลูกข้าวอินทรีย์ไม่เน้นความสวยงามของผลผลิต	3.64	4.28	3.85	3.92
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องหวังผลระยะยาวมากกวาระยะสั้น	4.86	4.72	4.33	4.64
ค่าเฉลี่ย 4.48±0.30 (การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด)	**4.51±0.50[a] (มากที่สุด)**	**4.59±0.23[a] (มากที่สุด)**	**4.35±0.23[b] (ปานกลาง)**	**4.48±0.30 (มากที่สุด)**
การยอมรับในประโยชน์ของการปลูกข้าวอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยบำรุงดินมากกว่าการปลูกข้าวแบบเคมี	4.86	4.72	4.48	4.69
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีต้นทุนต่ำกว่าการปลูกข้าวแบบอื่น	5.00	4.53	4.22	4.58
- ราคาขายต่อหน่วยของผลผลิตข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวผลิตแบบเคมี	4.73	4.53	4.22	4.49
- การปลูกข้าวอินทรีย์ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น	4.91	4.78	4.41	4.70
- การปลูกข้าวอินทรีย์ทำให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค	5.00	4.88	4.19	4.69
- ร่างกายของเกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงและมีภูมิต้านทานดี	4.95	4.84	4.56	4.78
ค่าเฉลี่ย 4.66±0.10 (การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด)	**4.91±0.10[a] (มากที่สุด)**	**4.71±0.15[a] (มากที่สุด)**	**4.35±0.16[b] (ปานกลาง)**	**4.66±0.10 (มากที่สุด)**

Table 5 Attitudes of rice farmers in Phitsanulok province towards organic rice production (Continue)

ทัศนคติต่อการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับทัศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวปกติ	ภาพรวม
การยอมรับในรูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์				
- พื้นที่ปลูกข้าวต้องมีแนวกันชนเพื่อการใช้สารเคมีจากที่ใกล้เคียง	4.64	4.66	4.04	4.44
- การต้องทำปุ๋ยเอง	4.55	4.50	3.96	4.34
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการปรับปรุงดิน	4.59	4.53	4.04	4.39
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการปรับปรุงดิน	4.59	4.53	4.04	4.39
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการควบคุมและกำจัดวัชพืช	4.82	4.38	4.04	4.41
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการควบคุมและกำจัดแมลง	4.82	4.56	3.81	4.40
- การต้องดูแลอย่างใกล้ชิด	4.91	4.63	3.70	4.41
- การไม่เผาตอซัง ฟางข้าว และเศษวัสดุในแปลงนา	4.86	4.63	3.48	4.32
- ต้องแยกสีต่างหากจากข้าวทั่วไป	4.64	4.56	4.26	4.49
ค่าเฉลี่ย 4.40±0.05 (การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด)	**4.73±0.14[a] (มากที่สุด)**	**4.55±0.09[a] (มากที่สุด)**	**3.92±0.24[b] (มาก)**	**4.40±0.05 (มากที่สุด)**
ความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องเสียเวลาในการเตรียมพื้นที่เป็นระยะเวลานาน	4.18	1.91	1.93	2.67
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากในการทำปุ๋ย	3.41	2.09	2.15	2.55
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากในการกำจัดศัตรูข้าว	3.41	2.16	1.67	2.41
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากในการใช้น้ำในการทำนา	3.50	1.97	2.00	2.49
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องดูแลบ่อยครั้งมากกว่าการทำนาข้าวอื่นๆ	4.36	1.59	2.07	2.68
- ความยุ่งยากในกระบวนการขอการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์	3.41	1.78	2.15	2.45
- คุณภาพและลักษณะของผลผลิตข้าวอินทรีย์อาจด้อยกว่าข้าวใช้เคมี	3.68	2.81	2.19	2.89
- ปริมาณผลผลิตข้าวอินทรีย์อาจจะมีปริมาณที่น้อยกว่าการผลิตแบบเคมี	4.41	4.00	2.07	3.49
ค่าเฉลี่ย 3.71±0.40 (การยอมรับอยู่ในระดับมาก)	**3.80±0.45[a] (มาก)**	**2.29±0.78[b] (น้อย)**	**2.03±0.17[b] (น้อย)**	**2.70±0.36 (ปานกลาง)**

Table 5 Attitudes of rice farmers in Phitsanulok province towards organic rice production (Continue)

ทัศนคติต่อการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับทัศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวปกติ	ภาพรวม
ความเข้ากันได้ของการทำนาข้าวทั่วไปกับการปลูกข้าวแบบอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์สามารถใช้วัสดุเหลือใช้จากการทำเกษตรอื่นๆ ที่มาจากระบบอินทรีย์ ได้ เช่น ฟางข้าว ใบไม้ กิ่งไม้	4.77	4.81	4.26	4.61
- จังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์	4.27	3.72	3.78	3.92
- การปลูกข้าวอินทรีย์สามารถเน้นการใช้แรงงานในครอบครัวในการทำได้	4.68	4.56	4.07	4.44
- การทำนาอินทรีย์ควบคู่ไปกับการทำนาแบบเคมีได้	2.14	2.97	4.00	3.04
ค่าเฉลี่ย 4.00±0.71 (การยอมรับอยู่ในระดับมาก)	**3.97±1.24[a] (มาก)**	**4.02±0.84[a] (มาก)**	**4.03±0.20[a] (มาก)**	**4.00±0.71 (มาก)**
ทัศนคติที่ดีต่อการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05±0.37)	**4.38±0.49 (มากที่สุด)**	**4.03±0.42 (มาก)**	**3.73±0.20 (มาก)**	**4.05±0.37 (มาก)**

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษยกกำลังที่แตกต่างกันในแต่ละแถวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ p≤0.05

ปัจจัยในการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะหันมาผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว ร้อยละ 90.14 (ระดับมากที่สุด : $\bar{X}$ = 4.51±0.05) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม ร้อยละ 82.85 (ระดับมาก : $\bar{X}$ = 4.14±0.19) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ร้อยละ 81.30 (ระดับมาก : $\bar{X}$ = 4.06±0.52) และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ร้อยละ 52.53 (ระดับปานกลาง : $\bar{X}$ = 2.63±1.27) ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยในการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นสำคัญมากที่สุดที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์ โดยเฉพาะการฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีผลต่อการทำให้ตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด รองลงมา คือ การส่งเสริมด้านการตลาดและการจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย ตามลำดับ โดยปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์น้อยที่สุด คือ กระบวนการผลิตข้าว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Figure 1 and Table 6)

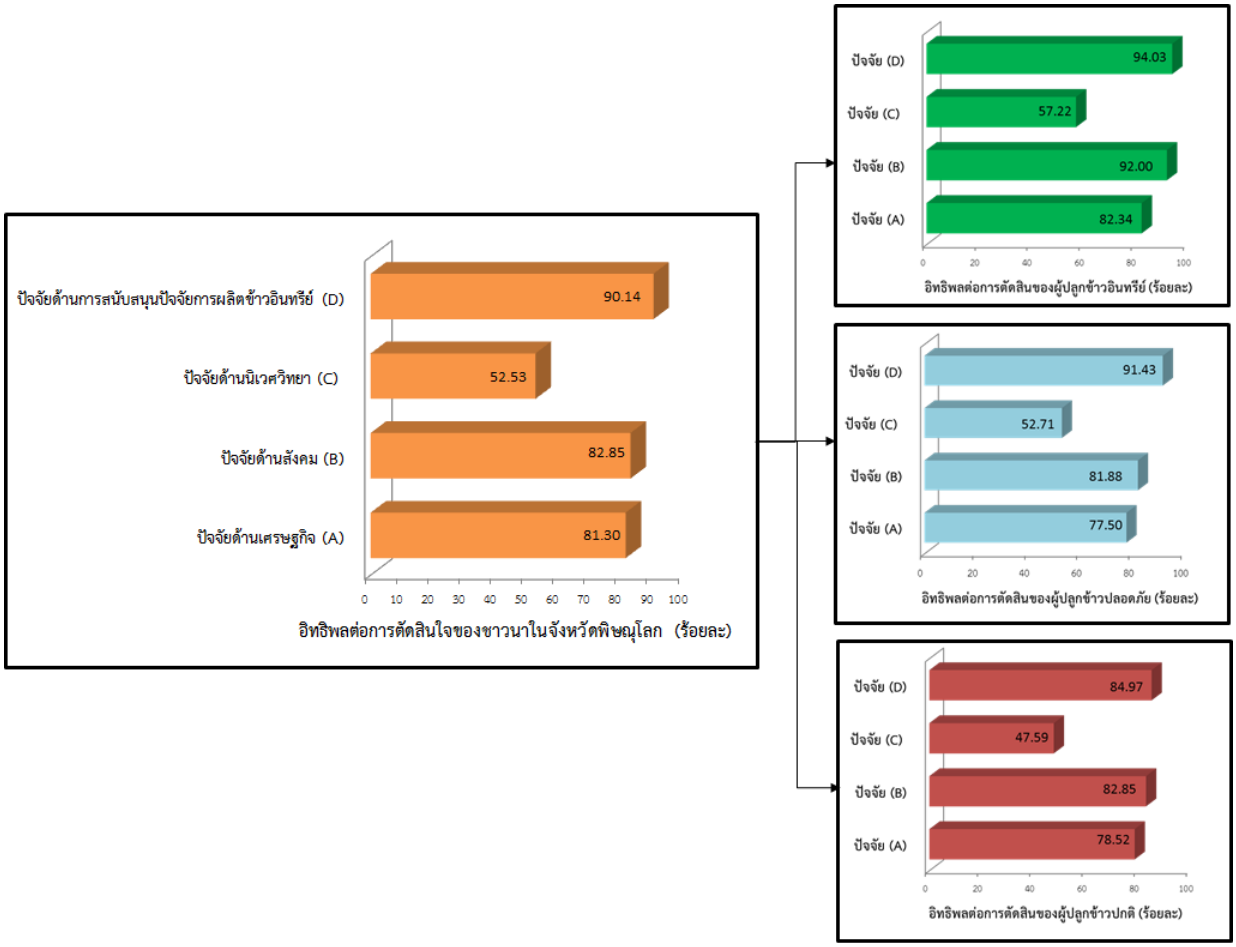

Figure 1 Factor levels affecting the decision making on organic rice production of farmers in Phitsanulok province

Table 6 Factors of separation issues affecting the decision on organic rice production by farmers in Phitsanulok province

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจ			
	กลุ่มเกษตรกรข้าวอินทรีย์	กลุ่มเกษตรกรข้าวปลอดภัย	กลุ่มเกษตรกรข้าวปกติ	ภาพรวม
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ				
- ต้นทุนต่ำ	4.82	4.38	3.89	4.36
- มีตลาดรองรับและเป็นที่ต้องการของตลาด	3.82	4.56	3.89	4.09
- ราคาผลผลิตข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวแบบอื่น	4.82	4.66	3.89	4.45
- ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการทำนาด้วยการใช้สารเคมี	4.41	3.81	3.93	4.05
- พื้นที่เพาะปลูกมีความเหมาะสมและเพียงพอ	4.55	4.09	4.07	4.24
- ครอบครัวมีภาระหนี้สินจำนวนมาก	2.41	3.69	4.11	3.40
- มีเงินกู้เพื่อสนับสนุนการผลิต	4.00	3.88	3.70	3.86
ค่าเฉลี่ย 4.06±0.52	4.12±0.84[a]	4.15±0.38[a]	3.93±0.14[a]	4.06±0.35
(มีผลต่อการตัดสินใจระดับมาก)	**(มาก)**	**(มาก)**	**(มาก)**	**(มาก)**

Table 6 Factors of separation issues affecting the decision on organic rice production by farmers in Phitsanulok province (Continue)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจ			
	กลุ่มเกษตรกรข้าวอินทรีย์	กลุ่มเกษตรกรข้าวปลอดภัย	กลุ่มเกษตรกรข้าวปกติ	ภาพรวม
ปัจจัยด้านสังคม				
- การต้องการสัมพันธภาพและยอมรับที่ดีจากกลุ่มเกษตรกร	4.64	4.16	3.81	4.20
- การได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครัวเรือน	4.73	4.28	3.70	4.24
- การชักชวนจากเพื่อนบ้าน	4.14	3.78	3.52	3.81
- การแนะนำจากผู้นำชุมชน	4.82	4.13	3.78	4.24
- เห็นถึงประสบการณ์และผลสัมฤทธิ์ที่ที่ดี	4.68	4.13	3.85	4.22
ค่าเฉลี่ย 4.14±0.41 (มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก)	**4.60±0.27^{a} (มากที่สุด)**	**4.09±0.19^{b} (มาก)**	**3.73±0.13^{b} (มาก)**	**4.14±0.19 (มาก)**
ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา				
- คุณภาพด้านความปลอดภัยของเมล็ดข้าวดี	4.91	4.66	4.11	4.56
- มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวอินทรีย์	3.90	3.49	3.19	3.53
- กระบวนการผลิตข้าวที่ไม่ซับซ้อน	1.80	1.65	1.51	1.65
- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	1.80	1.64	1.50	1.65
- คำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพของร่างกายมนุษย์	1.90	1.74	1.59	1.74
ค่าเฉลี่ย 2.63±1.27 (มีผลต่อการตัดสินใจระดับปานกลาง)	2.86±1.45^{a} **(ปานกลาง)**	2.64±1.38^{a} **(ปานกลาง)**	2.38±1.20^{b} **(น้อย)**	2.63±1.34 **(ปานกลาง)**
ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวอินทรีย์				
- ความสะดวกในการติดต่อหรือปรึกษากับเจ้าหน้าที่เกษตร	4.68	4.53	4.26	4.49
- การฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์	4.64	4.63	4.44	4.57
- การรับข้อมูลจากสื่อ	4.59	4.47	4.22	4.43
- การจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย	4.86	4.50	4.19	4.52
- การส่งเสริมด้านการตลาด	4.73	4.59	4.33	4.55
- การประกันราคาข้าว	4.77	4.69	4.04	4.50
- โรงสีรับซื้อผลผลิตข้าวอินทรีย์	4.64	4.59	4.26	4.50
ค่าเฉลี่ย 4.51±0.22 (มีผลต่อการตัดสินใจระดับมากที่สุด)	**4.70±0.09^{a} (มากที่สุด)**	**4.57±0.08^{a} (มากที่สุด)**	**4.25±0.13^{a} (มากที่สุด)**	**4.51±0.05 (มากที่สุด)**

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษยกกำลังที่แตกต่างกันในแต่ละแถวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ $p \leq 0.05$

การอภิปรายผล

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลก 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใช้สารเคมีตามปกติในจังหวัดพิษณุโลกส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป โดยพบเกษตรกรที่มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี มากที่สุด และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Ruaykijakarn et al. (2018) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Aunsub & Srisuwan (2014) และ Suckcharuan (2009) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีอายุเฉลี่ยประมาณ 51.80 และ 53 ปี ตามลำดับ และส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการผลิตข้าวอินทรีย์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยแหล่งรับข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับมากที่สุดมาจากเจ้าหน้าที่เกษตร รองลงมา คือ เอกสารเผยแพร่ ผู้นำชุมชน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ และการพูดคุยกันกับเพื่อนบ้าน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Aunsub & Srisuwan (2014) ที่พบว่าเกษตรกรในอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยารับรู้ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อประเภทมวลชนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์เช่นเดียวกัน รวมถึง Lamwanna & Srisuwan (2019) ก็พบว่าเกษตรกรในอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มีการรับข้อมูลข่าวสารจากนักวิชาการเกษตรผ่านวิธีการอบรมมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้นำชุมชน ทั้งนี้เพราะเกษตรกรได้มีโอกาสพบกับผู้นำชุมชนมากกว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยผู้นำชุมชนนั้นมีการประชุมกับเกษตรกรเป็นประจำ ทำให้ได้มีโอกาสพูดคุยและแลกเปลี่ยนข่าวสารและถ่ายทอดความรู้ได้ เมื่อพิจารณาความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารจะเห็นได้ว่ามาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีการรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งนี้เฉลี่ยถึง 36 ครั้ง/ปี ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและข้าวโดยวิธีปกติมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเฉลี่ย 20 และ 12 ครั้ง ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดภัยได้รับข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญผ่านการพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือกลุ่มผู้ปลูกข้าว และผู้นำชุมชนมากกว่ากลุ่มผู้ปลูกข้าวโดยวิธีปกติอย่างชัดเจน ทั้งนี้ในภาพรวมจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีจำนวนครั้งเฉลี่ยทั้งปีในการรับข้อมูลข่าวสารสูงกว่าผู้ปลูกข้าวกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะการปลูกข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดภัยพึ่งได้รับความนิยมไม่กี่ปีที่ผ่านมาที่คนให้ความนิยมในการดูแลสุขภาพกันมากขึ้น และตั้งแต่ปี 2560 เป็นปีแห่งการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ภาครัฐมีแนวนโยบายในการส่งเสริมในการผลิตอาหารที่ปลอดภัย ทำให้เกษตรกรมีความสนใจ มีความตื่นตัวในการหาความรู้ และปรับเปลี่ยนจากการผลิตข้าวแบบใช้สารเคมีมาเป็นการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์กันมากขึ้น ซึ่งกระบวนการในการเพาะปลูกและดูแลถือว่าเป็นเรื่องใหม่แตกต่างจากการผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีปกติที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เกษตรกรจึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันมาก ทั้งนี้จะเห็นได้ปัจจุบันเกษตรกรมีการเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้มากขึ้น มีอุปกรณ์เครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่หาได้เอง เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ สมาร์ทโฟน

แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ อีเลิร์นนิง เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชัน เป็นต้น ซึ่งสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต วิธีการผลิตทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว (คลิปวีดีโอผ่าน youtube) และยังสามารถสอบถามข้อมูลสอบถามข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทางด้านต่างๆ ได้ง่ายกว่าวิธีอื่นๆ (Yooprasert & Keowan, 2015) โดยสามารถที่จะหาความรู้ได้ทันทีเมื่อต้องการ ซึ่งทำให้มีความถี่ในการหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้าวอินทรีย์สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการพยายามหาข้อมูลหรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ข้างต้น ประกอบกับประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรเองส่งผลทำให้ระดับความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์มากกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและปลูกข้าวโดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์จัดอยู่ในระดับมาก ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและปลูกข้าวโดยวิธีปกติมีระดับความรู้อยู่ในระดับปานกลางและน้อย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Lamwanna & Srisuwan (2019) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีษะเกษ มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อกำหนดการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรได้เข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ จากเจ้าหน้าที่กรมการข้าวเป็นประจำ และเกษตรกรหาความรู้ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ การฝึกอบรม จากผู้นำชุมชนหรือผู้นำเกษตรกร แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อกำหนดการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kotiram et al., (2021) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลกันทรารมย์ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีความความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกทั้งหมด ได้แก่ ประเด็นที่เกี่ยวกับการเตรียมดิน ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกและการเจริญเติบโตของข้าวและช่วยควบคุมวัชพืช สำหรับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลกนั้นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งถือได้ว่าเป็นทิศทางที่ดีที่อาจจะนำไปสู่การส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรหันไปผลิตข้าวอินทรีย์มากขึ้นได้ เมื่อพิจารณาทัศนคติแยกเป็นรายด้านจะเห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีทัศนคติที่ดีในด้านประโยชน์ในการปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุด รองลงมา คือ แนวคิดและประโยชน์ของการปลูกข้าวอินทรีย์ และรูปแบบของแนวทางปฏิบัติในการปลูกข้าวอินทรีย์ ตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรเห็นว่าการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นทำให้เกษตรกรมีสุขภาพและภูมิต้านทานที่ดีมากที่สุด รองลงมา คือ การผลิตข้าวอินทรีย์ทำให้เกิดการฟื้นฟูดินและสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิตและสุขภาพ ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ทำให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ในตำบลกันทรารมย์ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเกษตรกรมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุดในประเด็นการปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดสารเคมีปนเปื้อนในนาได้ รองลงมาคือข้าวอินทรีย์ช่วยให้สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน การผลิตข้าวอินทรีย์สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าวได้ (Kotiram et al., 2021) อย่างไรก็ตามทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์นั้นยังอยู่ในระดับที่น้อย โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยวิธีปกติซึ่ง

ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการที่จะทำให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปผลิตข้าวอินทรีย์ เพราะถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสุขภาพของตัวเกษตรกรเองหรือสิ่งแวดล้อม แต่ในภาคปฏิบัติเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรที่มีพฤติกรรมการปลูกข้าวโดยการใช้สารเคมีมาเป็นระยะเวลานานและสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ โดยจะเห็นว่าเกษตรกรยังเห็นว่าในการดำเนินการในด้านของการกำจัดศัตรูข้าวนั้นมีความยุ่งยากและยอมรับได้น้อยที่สุด รองลงมา คือ ประเด็นการขอการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ ความถี่ในการดูแลนาข้าวมากกว่านาข้าวแบบอื่นๆ การกำจัดศัตรูข้าว และระยะเวลาในการเตรียมพื้นที่ให้พร้อมสำหรับการทำนาอินทรีย์ ตามลำดับ ซึ่ง Viatiwat (2021) ได้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่พบปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ โดยเฉพาะในเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำ ทั้งนี้ การยอมรับหรือทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับน้อยในประเด็นเหล่านี้อาจจะมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างแท้จริงทำให้จึงมองประเด็นเหล่านี้ว่าเป็นเรื่องยากหรือเป็นปัญหาอุปสรรคได้ โดย Kotiram et al. (2021) พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในด้านการเก็บรักษาข้าวเปลือก การป้องกันโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว (ระดับมากที่สุด) โดยเฉพาะปัจจัยในการฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ การส่งเสริมด้านการตลาด การจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย เป็นต้น รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม โดยเฉพาะในประเด็นการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครัวเรือนและผู้นำชุมชน, ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเด็นการเปรียบเทียบราคาผลผลิตข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวแบบอื่น และปัจจัยด้านนิเวศวิทยาตามลำดับ ในขณะที่ Tien et al. (2022) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในเมืองกวางชิและเถื่อเทียน-เว้ ประเทศเวียดนาม มีทั้งหมด 6 ปัจจัยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ นโยบายของภาครัฐ การเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ได้รับ การควบคุมการนำเข้าและส่งออกในกระบวนการผลิต ทัศนคติของเกษตรกร อิทธิพลของครอบครัวและกลุ่มเกษตรกร และการรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลเวียดนามควรมีการเสริมสร้างนโยบายเพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ส่งเสริมการสื่อสารและจัดตั้งกลุ่มชาวนาอินทรีย์และทำสัญญาเกษตรเพื่อเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการบริโภค นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบถึงแนวโน้มการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์แยกเป็นรายกลุ่มจะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์มากกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีตามปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ Sharifzadeh & Abdollahzadeh (2021) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นรายกลุ่มผู้ผลิตข้าวในเมืองมาซานดาราน ประเทศอิหร่าน พบว่ากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีตามปกติมีแนวโน้มที่จะหันไปปลูกข้าวอินทรีย์น้อยกว่าเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและข้าวอินทรีย์ รวมถึงยังพบว่าการเข้าหาเกษตรกรด้วยการเยี่ยมชมแปลงเพาะปลูก ให้ความรู้ และจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีและแนวทางในการทำนาอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอสามารถช่วยให้เกษตรกรมีความตระหนักและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเคมีทางการเกษตรในการทำนาที่ดีขึ้นได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติแบบใช้สารเคมี เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลก ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี และจบการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ถึงร้อยละ 78.67 โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์เป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมาก รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติ ตามลำดับ โดยแหล่งข้อมูลที่ได้รับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่เกษตร รองลงมา ได้แก่ เอกสาร ผู้นำชุมชน และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ เมื่อวัดระดับความรู้การปลูกข้าวอินทรีย์เห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้ในอยู่ในระดับปานกลาง-ระดับมาก โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีความรู้มากที่สุด สำหรับทัศนคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุด (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย (ระดับมาก) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในรูปแบบใช้สารเคมีปกติ (ระดับมาก) ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม (ระดับมาก) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ระดับมาก) และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยในการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นสำคัญมากที่สุดที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์ โดยเฉพาะการฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีผลต่อการทำให้ตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด รองลงมา คือ การส่งเสริมด้านการตลาด และการจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้การผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ที่มีภาพรวมความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นความรู้ในแต่ละขั้นตอนโดยเฉพาะในขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ เตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว เตรียมดิน การจัดการน้ำ และการจัดการวัชพืช ยังอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงในระดับน้อย-ปานกลาง แต่อย่าไรก็ตาม เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกนั้นยังมีทัศนคติที่ดีต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะสามารถทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหันมาผลิตข้าวอินทรีย์ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะไปช่วยส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันนโยบายที่ต้องการ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy) โดยเฉพาะเป้าหมายในด้านของการยกระดับภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องสำหรับอาหารสุขภาพเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงแผนพัฒนาของจังหวัดที่ต้องการผลิตสินค้าเกษตรมีมาตรฐานและปลอดภัย ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ตรงต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะข้าวที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญที่สุดของจังหวัด โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรควร

เข้ามาบูรณาการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลกอย่างจริงจังทั้งระบบ เนื่องจากจะเห็นได้ว่าเกษตรกรยังมีความต้องการให้ส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยในการผลิตข้าวอินทรีย์ เช่น การฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ (ทัศนศึกษา การดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ) การส่งเสริมด้านการตลาด และการจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย ตามลำดับ รวมถึงส่งเสริมความรู้แก่เกษตรกรโดยกสนเพิ่มจำนวนสื่อบุคคล รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่สื่อบุคคลเหล่านั้นให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานให้มากขึ้น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้กลุ่มเกษตรกรผู้สนใจปลูกข้าวอินทรีย์สามารถเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนพัฒนางานวิจัยตามแผนบูรณาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2564 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

References

Aunsub, P. & Srisuwan, S. (2014). Farmer's Opinion on Good Agricultural Practice System (GAP) of Rice Ban Phraek District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Agricultural Science Journal*, *45*(2), 197-200. http://www.crdc.kmutt.ac.th/Data%202014/ CRDC8/data/197-200.pdf (In Thai)

Kotiram, P., Toomhirun, C. & Khlibtong, J. (2021). *Extension of organic rice production of farmers in Kanthararom Sub-district, Krasang District, Buri Ram Province*. Paper presented at the 10th STOU National Research Conference, Sukhothai, Thailand. (In Thai)

Lamwanna, S. & Srisuwan, S. (2019). Opinions of farmers on rice production according to organic rice standards Huai Thap Than District, Srisaket Province. King Mongkut's *Agricultural Journal, 37*(1), 394-404. https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agritechjournal/article/view/198001/137864 (In Thai)

Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC). (2020). *The Thailand's top 10 exports of agricultural products*. Retrieved from http://dataset.nabc.go.th/group/economy-and-marketing. (In Thai)

Phitsanulok Province Statistical Office. (2015). *The analysis on the existing situation of Province's spatial data*. Retrieved from http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/file%20Download/Report%20Analysis%20Province. (In Thai)

Phoket, Y., Yooprasert, B. & Tangwiwat, P. (2016). The extension of safety and standardized rice production adhering to good agricultural practice for farmers in Roi Et Province. *Khon Kaen Agricultural Journal*, *44*(1), 624-629. http://ag2.kku.ac.th/kaj/PDF.cfm?filename=P043%20Ext12.pdf&id=2317&keeptrack=0 (In Thai)

Rice Department. (2020). *Registration of certified organic rice in the year 2019*. Retrieved from http://dric.ricethai land.go.th/index.php/en/2016-04-27-03-32-56. (In Thai)

Ruaykijakarn, N., Suwanmaneepong, S. & Kuhaswonvetch, S. (2018). Knowledge and attitudes towards marketing innovation of organic rice farmers in Sanam Chai Khet organic agriculture group, Chachoengsao province, Thailand. *International Journal of Agricultural Technology*, *14*(7), 1829-1842. https://www.researchgate.net/publication/332250411

Sharifzadeh, M.S, & Abdollahzadeh, G.. (2021). The impact of different education strategies on rice farmers' knowledge, attitude and practice (KAP) about pesticide use. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, *20*(5), 312-323. https://doi.org/10.1016/j.jssas.2021.03.003

Suckcharuan, W. (2009). *Organic rice growing adoption of farmers in Wang Nam Yen Sub-district, Sawaeng Ha District, Ang Thong Province*. (Master's Thesis, Kasetsart University). (In Thai)

The Thailand Research Fund. (2013). *Organic rice-growing farming policy : Safety rice and low cost*. Retrieved from http://prp.trf.or.th/trf-policy-นโยบายส่งเสริมการผลิตข/. (In Thai)

Tien, D.N., Hoang, H.G, & Sen, L.T.H. (2022). Understanding farmers' behavior regarding organic rice production in Vietnam. *Organic Agriculture*, *12*, 63–73. https://link.springer.com/article/10.1007/s13165-021-00380-0

Viatiwat, S. (2021). *The Comparison of Costs and Returns between Organic Rice Farming and Chemical Rice Farming*. (Independent Study, Rajamangala University of Technology Thanyaburi). (In Thai)

Yooprasert, B. & Keowan, B. (2015). Information acknowledgement and agricultural learning exchange of farmers. *Journal of Social Sciences*, *4*(2), 43-54. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/download/126647/96282/335170 (In Thai)